

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 226/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Lausunto

1. Esityksen tavoitteet

Esityksen julkilausuttuna tavoitteena on tehostaa työtehtävän tai julkisen luottamustehtävän vuoksi henkilöön kohdistetun laittoman uhkauksen saattamista syytteeseen sekä puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen mm. oikeudenhoitoa, sivistystä ja yleisön tiedonsaantia vaarantavan uhkailun kaltaisiin ääri-ilmiöihin.

Esitetty syyteoikeuden muutos on yksi keino tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Nykyisin voimassa oleva syyttäjän oikeus nostaa syyte erittäin tärkeän yleisen edun sitä edellyttäessä ei ole ollut käytännössä riittävä keino tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuten esityksessä todetaan, on poliisin, syyttäjän sekä oikeuslaitoksen resursseista samalla huolehdittava. Käytännön toimenpiteet lopulta ratkaisevat sen, saavutetaanko esityksen tavoite.

2. Sananvapaus ja demokratia

Kokonaisuutena esitys tukee sananvapautta ja sitä kautta myös demokratiaa ja yhteiskuntarauhaa. Laiton uhkaus ei nauti lainsäädännön suojaa.

Laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevalla muutoksella ei ole nähtävissä kielteisiä vaikutuksia sananvapauden kannalta. Sen sijaan muutos voi tukea yhteiskunnan toimintaa ja suojata päätöksentekoa myös epäasialliselta vaikuttamiselta.

Sananvapaus sisältää perustuslain mukaan myös oikeuden vastaanottaa tietoa. Uhkailu on tiedonvälityksen kannalta erityisen haitallista, jos uhkausten kohteeksi joutuminen estää tiettyjen aiheiden käsittelyn julkisuudessa. Epäasiallinen häirintäkin johtaa helposti itsesensuuriin, puhumattakaan esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden tuomista uhista. Journalisteihin kohdistuva uhkailu voi vaarantaa perusoikeuden toteutumisen, joten esityksen kaltaiset toimenpiteet vapaan tiedonvälityksen ja avoimuuden tukemiseksi ovat tarpeen.

3. Työtehtävän käsite

Uhkailua kokevat sekä työ- että toimeksiantosuhteessa työskentelevät journalistit (mm. tutkimus Journalistien kokemaa uhkailu ja häirintä Suomessa, Ilmari Hiltunen, Tampereen yliopisto ja Aleksu Suuronen, Åbo Akademi 2020). Tutkimuksen mukaan 14% vastaajista oli kokenut väkivallalla uhkaamista kerran vuodessa, 2% kerran puolella vuodessa tai useammin. Miehistä 19 % ja naisista 15 % oli joutunut väkivaltauhkausten kohteeksi vähintään kerran kolmen vuoden

tarkastelujakson aikana. Erilaisia sanallisia vihanilmaisuja oli vastaanottanut enemmistö vastaajista.

Uhkailu ei riipu työsuhteen muodosta, ja sitä kohdistuu merkittävästi myös freelancer-yrittäjiin. Freelancereihin on tutkimuksen mukaan kohdistunut uhkailua jopa hieman useammin kuin työsuhteisiin kollegoihinsa. Journalistisella alalla freelancer-yrittäjät ovat osa alan vakiintunutta työvoimarakennetta. He eivät ole työnantajan työterveyshuollon tai muiden tukitoimien piirissä, ja jäävät työhön liittyvissä uhkatilanteissa työsuhteista työntekijää helpommin täysin yksin.

Näin ollen on olennaisen tärkeää, että työtehtävän käsite ymmärretään esityksessä laajasti niin uhrin aseman kuin työtehtävän käsitteenkin osalta. Hallituksen esityksen perusteluissa on hyvin avattu sitä, että laitton uhkaus voi syyteoikeuden kannalta olennaisella tavalla liittyä yksittäiseenkin työtehtävään (esim. yhteen kirjoitukseen), mutta se voi liittyä myös laajemmin henkilön toimintaan tietyssä tehtävässä. Esityksessä on hyvin todettu myös se, että esimerkiksi sähköpostitse tapahtuva uhkaaminen voi liittyä työtehtävään, vaikka se lähetettäisiin vastaanottajan yksityiseen sähköpostiosoitteeseen.

Suomen Journalistiliitto – Finlands Journalistförbund ry

Tytti Oras
juristi